

Nem nyomás, nem kényszerhelyzet vitte bele gr. Andrást abba a végzetleges abnormitába, hogy „im russischer Bunde der Dritte“ legyen: a mi bele vitet, az nem más, mint egy hamis kiindulási pont, melyre okokodásait alapította. Politikában, mint minden okokodásnál a kiindulási pont az, a mi határoz. A ki a taposó malom kerekére lép, az aztán tapos. Viszi a kerek.

Azok után, a mik gróf Andrást minapi nyilatkozataiból nyilvánosságra kerültek, én tökéletesen fel tudom fogni politikáját. Lehet az még titok a diplomáciai összeszerzés-bogás részleteire nézve, de ez csak koleratúra, csak parafézia. Az alaprajz, a politika kiindulási pontja, irányja, logikája tökéletesen nem titok s a még titokba burkolt részletek a dolog lényegén nem változtatnak. A halak, mely a hálóba toladott, nagyon közepeszerű vizsgálás az, hogy ilyen s nem annyian mártással feg feltálatni.

En, ha egészségesem, megengedi, én fogom mondani nézetemet: mind a külügyer politika felől — tárgyilagosan „sine ira et studio“, miként a helyzet komolyan kívánja — mind arra nézve is, hogy mily arányban kellene a nemzetnek belevetni az események méltóságába határozott akaratát, miszerint a mi még meatható, megemeltethessék.

Hanem azt gondolom, jobb lesz, ha bevárom a fegyverszüneti alkudozások kimenetelét. Mert az határozza meg a helyzet aktualitását s ez viszont a teendőket.

Addig kérem hazámfiat: gondolkozzanak ama veszelő felől, melyet e levelemben — mint az eddig uralgot politika tényleges eredményét — kijelöltem A helyzet végtelenül komoly.

Nehány év előtt hazánk sorsának egy végtelen forduló pontján, e szavakkal kiáltottam bele a pusztába: „Ne kergessétek bele a magyart önállósága feladásába az orosz veszelőre hivatkozással. E veszelő tekintetében hazánknak Ausztria Magyarország nem villámhártó, hanem villámvonzó, nem erő, hanem gyöngesség.“

A pusztában kiáltó szó Cassandra szó volt. Ma már tény, hogy az volt. Könyvtárat írtam: mi más-ként állana minden, ha ez előtt öt hónappal nemzetünk keze nem volt volna megkötve Bécs által!

Most meg az orosz másik szavára figyelmeztetek, hogy „a bécsi politika hazánkat mályvázza teszi, melyen az orosz fogja az osztrák sást elégetni.“

Vigyázzon a nemzet, nehogy e szó is Cassandra szava legyen.

Majd eljő az idő, midőn lesz hivatkozás a „nagy-lelkű magyar nemzet örökös hősieségére, lovasias érzelmére“. — Tudom, — S a magyar helyt fog állni megadórt. Ezt is tudom. Még dobog az a szív, még izmos a kar, mely meg tudja óvni a haza életét ezred éven át. Hanem miként az ókori Norman, ki az ég felé mutató szent Olofinak a kérdése: „Kiben bízol? az felelt: „Magamban“ ugy bizony mi is már jöfomán csak magunkban bízhatunk. Bizunk is. De bizony, bizony mondom: „Megnehezült az idők viharos járná felettünk.“

Neléz időknél megyünk elébe.

Kossuth Lajos.

Nézetek a rendezett tanácsú városok közigazgatásáról,

tekintettel a megye három városára az 1871 évi XVIII. és 1876 ik évi XX. törvénycikken nyert jogok és köteleességek alapján.

Tisztelt szerkesztő ur!

Már régen gondolkozom lapjába valamit írni, de hiába, a miről én írhatnék, az oly tárgy, mely kevés érdeklődést kelt; pedig jelenben minden lapnak arra kell ügyelni, hogy oly változatos legyen, mint az emberek gondolkozásukban változók. Nekem is, mint kevés embernek, nem egy rögeszmém van. Az enyém az, hogy az embereket felvilágosítani szeretném, miszerint annyi jogokat kaptunk a tíz év alatt hozott törvényekben, hogy ha azokkal élni tudnánk, önmagunk visszarettennénk; mert annyi vele a köteleesség, hogy azt teljesíteniünk nagyon nehéz. Fájdalom azonban, kevés ember van, ki a szabadságot és szabadságot teljesen megkü lönböztetni tudná és így azoknak nem elég a szabadság, mert az köteleességeket is von maga után. Az a szabadság oly szép valami, mikor az ember úgy egyedül gondolkozik magában, elfeledve, hogy többen is vannak még, kik ép oly joggal bírnak azt maguk részére követelni. Igenis, minden ember joga ott végződik, hol a másiknak joga kezdődik és így a szabadság, ugy, a hogy az idióták képzelek, nem egészséges egy kifolyása.

Hanem nem ilyenskről akarok én írni, nagy munkához fogok; lélek is tőle, hogy a kítűzött feladatot, mely nem kevesebb mint ez „...“, nem fogom megoldhatni, de szándékomban elmondani egyetmást. Ezen városok érdekében történik és bizonyára annak polgárai talánlák is valamit benne, ha nem is egyebet, legalább némileg felismerik, hogy jogokat nyertek és súlyos köteleességeket, melyek nem teljesítésüket felelősek az utókor előtt; azt nézik, hogy ha rosszul kormányoztatnak, nem méltó, mint önmagukat kell okozniok. Azért tisztelt szerkesztő ur! azon egy kis tért lapjában, talán egy pár sorral kezdék én is hirlapba írni. Első munkám az, hosszú a címe. Köteteket lehet írni és mégis kimeríthetlen lenne. Igyekezni fogok, hogy a mennyiben lehet, lapjának minden számába adandó lesz egy bevégzett egészét foglaljon magában,

hogy ha önnek, vagy olvasóinak nem tetszenék, a tovább kiadásra kényszerítve ne legyen.

Törvényeinkből tudjuk, hogy nagy község rendezett tanácsú városá miként lehet; tudjuk, hogy rendezett tanácsú város hogy lehet községgé és így könnyen kifejezhető, hogy a rendezett tanácsú városnak annyi anyagi és szellemi erővel kell rendelkeznie, hogy a reá háruló kötelezettségeknek megfelelni tudjon. A n y a g i e r ő az, hogy a lakosság megterhelhetése nélkül teljesíteni képes legyen ugy az állami, valamint a városi közigazgatás. árva és gyámhatóságai teendőket, bírón lakossága számarányához képest kellő tanintézeteket tartantani, tudjon városi jellegű mérten kényelmet nyújtani lakosságának, kövezzet utak, járdák, berendezett vásártérkeben ugy a közbiztonság, mint a testi épség megóvására, az utcák világítását, az egészségre ártalmas tavak, vizek, patakok szabályozását, nemkülönben a lakosság tűzbiztonsága és egészséges lakások építhetése tekintetéből új utcák kivágatását eszközölni, a közegészségre ártalmas gyárak, épületek eltávolításáról gondoskodni.

És még mennyi, itt elő nem számolt teendők vannak, melyeket egy rendezett tanácsú városból megvárni lehet és megkövetelni kell, ha betölteni akarja azon kötelezvényeket, melyeket városi jellege önként von maga után.

Szellemi képesség! Ez már valóban nehezen meghatározható valami. Látunk sokszor egy város élén annyi szellemi képességgel rendelkezőnek állított férfit és mégis azon város ügyei elhanyagoltak és vizsály honol azon városban. Miért? Mert a szellemi képesség nem teljes azon vezérfőfőknél. Hiányzik, mint a gyémántnál valami, az, a mi a fényt adja: a csiszolás, a jellem tisztasága és szilárdsága.

Az 1871-ik évi XVIII-ik törvénycikk alapján alakult rendezett tanácsú városoknál a képviselő felét a képviselő választó jogosultakból választja minden adózó polgár, a megye városainál, melyek az 1876-ik évi XX. t. cikk alapján alakultak, csak a követválasztásra jogosultak választják saját maguk közül a képviselőt fele részben, fele részben pedig az a legtöbb adót fizető képviselő választásra jogosultak közül alakulván: meg van az intelligenciának kezében minden hatalom adva arra, hogy a város képviselőtében a szellemi képesség legyen.

És ha ez nincs és a város képviselőtében bábjátka egyeseknek, családoknak, avagy egyes a város anyagi ügyeit kizsákmányoló nem tiszta kezű szövetkezetnek: akkor okozza a jó és nemesse törekvő önmagát és ne hibáztassa a törvényt, melynek javadalmát a jóra, a nemesre felhasználni nem tudta.

Ugy akarom hinni, hogy a városok jelenleg három évre alakult képviselőt annak javára, előhaladására törekvő polgárokból alakult, kik senki nyomása alatt nem állnak és nem állottak akkor, midőn tisztviselőiket azok közül, kikből kellett hogy válasszák, a követválasztásra jogosult polgártársaikkal megválasztották és olyanokat választottak, kik úgy jellemzilárdság, valamint megfelelő képességgel bírtak arra nézve, hogy betöltsék az állásukkal járó köteleességeket és kik átérteni tudják azt, mi egy rendezett tanácsú város köteleessége ugy az állam, valamint a lakosság érdeke szempontjából és ezen hitben írom le azt, a mit gondolok én, hogy idős és megye három városára nézve. Most bezárom egyelőre leveletem.

— II —

Szigligeti temetése.

Szigligeti temetése f. hó 21-én ment végbe. Sok ezre tehető azok száma, kik igyekeztek leírni az író iránti végtiszteletet; a kerepesi ut járdáit a nemzeti színház épületétől kezdve mindvégig sűrű tömeg lepte el.

A szertartás a nemzeti színház előcsarnokában vette kezdetét; ott volt a főváros színe-java, közéletünk számos kitűnősége, Trefort és Percel miniszterek, Ribáry és Szász Károly min. tanácsosok, B. Kemény Gábor államtitkár; az országgyűlés tagjai közül, Haynald érsek, Urményi Miksa, Bánó József, Csengery Antal, Várady Gábor, B. Lipthay, gr. Szapáry Gyula, gr. Karácsonyi Guidó, gr. Apponyi Albert, Horváth Mihály, Wahrmann Mór, Falk Miksa urak; az iróhalom Budapesten idősök kitűnőségei majdnem mind jelen voltak; Arany János is eljött becses utáni nagy iróárságtól; képviselő volt az Akadémia, a Kisfaludy-társaság, Petőfi-társaság, az írók és művészek társasága, a nemzeti múzeum, az egyetem és műegyetem. A fővárosi hatóságot Ráth Károly főpolgármester képviselte.

Teljes számban jelent meg a fővárosi művészvilág, nevezetesen a nemzeti színház és a népszínház tagjai, a színi képzede, a zeneakadémia stb.

A koporsót huszonegy koszorú díszítette; a nemzeti színház drámai színpolyzata, az operai személyzet, a zene- és énekar, az Akadémia, az írói és művészi kör, a Petőfi-társaság, a népszínház, a színi tanoda, az egyetemi olvasókör, az országos nőiparegyület, Jókai Mór, Solósné, Nagy Imre és neje, Feleki és neje, Berck Árpád, Arvai kereskedő (e felirattal: „A jellem az, mit benne bánunk“), vidékről a kassai színtársulat, a kecskeméti színtársulat, a kolozsvári nemzeti színház, ennek

intendánsa: Korbuly Bogdán, valamint E. Kovács Gyula. Csiky Gergely is küldött koszorút, de ezt csak majd a requiem alkalmával teszik le.

Három órakor a ravatalhoz érkezett a gyászoló család; a leirhatatlan fájdalom a legtöbb jelenlevő szemébe könyeket csalt.

Kanovics jőzsefvárosi plébános elkezdte az „Oremus pro fidelibus defunctis“-t; az egyszerű szertartás, a gyásznének, melyet a nemzeti színház énekkara kísért, azután az Erkel-féle gyászdal, melyet az énekkar adott elő, hatást kelteket.

Ezután Feleki Miklós tartott beszédet.

A halottas kocsit két oldalán a következők fogták a koszorúk szalagjait; jobbfelől Északy Károly, Várady Antal, Vizvári, Erdődi Béla, Ralmi Ferenc, balfelől Solyomossy Ede, Gyulai Pál, Vadnai Károly, Újházi Éde és Greguss Ágost.

A menet megindult és lassan a temető felé haladt; a népszínház előtt, melynek erkélyén a népszínház nézőmehelyzete volt együtt, a menet megállott. A lelkész és segédlete egy imát zengtek és ezután Rákosi Jenő, a népszínház igazgatója mondott beszédet.

Ezután a gyászmenet a temetőig vonult, hol még sok százan vették körül a fátongó sírt, mely Szigligeti Ede mulandó poraira várt.

Itt Várady Antal a Petőfi-társaság nevében mondá el szép beszédét.

Végül Paulai Ede szólt még a sírnál.

Mire a sírásók elbocsáták a kötelet és a drága tetemetek magába záró koporsót leeresztették sírba. Alig volt szem, melyben a köny fel nem csillogott; a családbelik zokogtak, az elhunyt egyik leánya (Feriike) elájult. A mi Szigligeti Edeben halandó volt, az most már az örök álmot aluszassa a hideg fagyos földben; — halhatatlan szelleme köztünk marad műveiben. Béke poraival!

Vidéki élet

Alig született, már meghalt.

Árkoz, 1878. januárhó.

Három évvel ezelőtt egy gyermek színi előadásból és egy táncszélyből begyűlt volt 21 fnt. Sokáig haboztunk, minő célra fordítsuk és összeget. Végre valahára sikerült abban állapodni meg, hogy állítsunk egy népkönyvtárral összekötött olvasó-egyletet.

A mult 1877. évben létesítettük vala azt. Meghoztattuk a Budapestben alakult népkönyvtári bizottságnak a nép számára összeállított népkönyvtár lajstromát. Kiszemeltük, kiválogtattuk ebből azon olvasmányokat, melyeket örömmel, élvezettel olvashat s hasznos ismereteket szerezhet magának mindenki, ki csak olvassa. Többeket meghoztattunk s csekély, az alapszabályokban megállapított díj mellett olvasásra bocsátottuk.

Ugy látszott első tekintetre, hogy e nem-szent és jóravaló ügy megszilárdult s megkezdte volna az által a nép az olvasást, felhagy az eddig annyira bálványozott korcsával, hol trágárnál trágárabb beszédek hall és tanul, s szellemi táplálékot keres magának a jó könyvek olvasásával s örömmel állja fílerét annak gyarapításához. Különösen pedig a hosszú téli estéken, midőn zug künn a fűrteteg s a lakáshoz csapdossa havat, gyertyája mellett, vagy kandallója világánál olvas, boldognak érzi magát kicsiny családja körében s áldandja azokat, kik ily hasznos időtöltésre alkalmas nyújtottak.

De fájdalom, ellenkezőt észleltünk! Mindjárt a megalakulás, az alapszabályok elkészítése után számosan iratták be magukat alapító, pártoló és részvényes tagokul. — Megkezdődött az olvasás. Hévvél, tüzvel, lelkesedéssel vették ki a könyvtárból a könyveket s talán olvasták is azokat, mert mutatja a könyvek piszkossága, elszaggyatottsága (melyeket megkímélni illő lett volna). És most... miután letelt egy esztendő, midőn köztársasági buzgóságot várnánk a tagoktól: akkor minden törekvésünk, iparkodásunk mellett is nem vagyunk képesek csak annyira sem, hogy a tagokat össze-gyűjthessük s velők népkönyvtárunk és olvasó-egyletünk fennállását, vagy megbukását elhatározzuk.

Már ma többé nem kell könyvtár. (Azonban csak Árkoson.) Minek is az az olvasás? Évenként 1 frot, vagy so krt, vagy a legeskeletyebb 20 krt fizetni; az már igen sok. „Vesztünk a kompaktortól 20—30 krajczárral oly szép olvasmányt, hogy az embernek szíve megcsik rajta, mikor előolvassa. — Ezek a népkönyvtári könyvek igen hosszadalmasok, vége-hosszát nem éri az olvasásnak. Aztán még nevetni sem lehet rajta.“

Ilyen badar beszédekkel lehet hallani már ma, egy esztendő eltelté után. Hová lett az olvasási kedv? Hol van a lelkesedés, mely kezdetben volt? Csak szalmatűz volt, mely hírtelen fellobban s ép oly hírtelen elhamvad.

Ne engedjük olvasni, megbukni a népkönyvtárakat, hol azok léteznek, sőt törekedjünk arra, hogy minden községben, hol nincsenek, felállítsanak. Hisz ez lehet csak népnéinek legszentebb talizmánya!

Ne idegenkedjünk az olvasástól, ne féljünk a fizetéstől, mert hasznosabb, gyümölcsözőbb kamatozott sehonnan sem nyerhetünk, mint azon befektetésből, melyeket a könyvtárakra teszünk.

Nem tagadhatni: nehéz a mai világban élni, mert „fizess“ ez az első szó, melylyel köszöntenek